

Hur pandemin påverkat invånarna i Västra Götaland – Executive Summary

Huvudresultat 2021 baserat på en analys av
enkäten ”Hälsa på lika villkor?”

VGR Analys 2021:44

Sammanfattning och slutsatser

- När invånarna i Västra Götaland själva ger sin bild av hur pandemin påverkat deras liv mellan 2018 och 2021 är det framför allt och inte oväntat ett liv med mindre aktivitet, färre sociala relationer, mer rastlöshet, mindre meningsfullhet och mer stillasittande som dominerar. En viss försämring har skett när det gäller psykiskt välbefinnandet och psykisk hälsa.
- De personliga relationerna och den allmänna hälsan har inte påverkats lika mycket trots att många upplevt ensamhet och isolering. I flera grupper, inte minst för de äldre, har situationen snarare förbättrats. Det är också färre i befolkningen som anger att de har ekonomiska problem.
- På andra områden fortsätter utvecklingen enligt tidigare mönster. Otryggheten ökar i hela befolkningen och är mycket hög bland kvinnor trots att andelen som utsatts för våld minskat. Det är fler som sitter stilla mer, fler är överviktiga och fler snusar medan färre röker.
- Drygt en av tio invånare har haft covid-19. För de med yrken som förutsätter personliga möten är de 50 till 100 procent fler. Det gäller vård, omsorg och särskilt serviceyrken inom handel, lokalvård osv. För de över 65 år är andelen betydligt lägre även när de som avlidit räknas in.
- 20 procent av invånarna har varit oroliga för att bli allvarligt sjuka. För de över 65 år var det 30 procent. Betydligt fler har känt oro för sina närstående. Omsorgen om andra är fortsatt stark i Västra Götaland. Bland de mellan 16 och 29 år har fler än hälften oroat sig för sina anhöriga.
- Den unga generationen (16 till 29 år) har drabbats hårdast av pandemin. Hälsan har blivit sämre, det psykiska välbefinnandet, den psykiska hälsan och framtidstron har minskat och är i alla tre fallen lägst i jämförelse mellan olika åldersgrupper. För många unga slogs arbetsmarknaden ut helt på några månader.
- Det finns även en socioekonomisk effekt där de med kortare utbildning och svagare status på arbetsmarknaden drabbats mer av såväl covid-19 som arbetslöshet. För de med högre utbildning, inte minst inom industri- och tjänstesektorn, har permittering varit vanligast. De socioekonomiska skillnaderna när det gäller hälsa och dess bestämningsfaktorer kvarstår.
- Inom några områden är situationen för delar av den utlandsfödda befolkningen mer bekymmersam. Det gäller tillit till andra, tillgång till personliga nätverk och emotionellt stöd. Andelen med ekonomiska problem och som smittats av coronaviruset är också hög och har då en klar koppling till yrke och situation på arbetsmarknaden.
- Om någon enskild fråga ska lyftas ur den samlade analysen bör det vara förutsättningarna för den yngre generationen. På många områden sker en gradvis försämring. Det gäller här men också till exempel välbefinnande för elever i tidigare skolåldrar. Även arbetsförhållanden och villkor för de med kort utbildning och servicejobb borde diskuteras mer.
- Vår slutsats är att en tydlig prioritering av unga och unga vuxna behövs i arbetet med social hållbarhet. Det är då värt att notera att inte heller gruppen med unga eller unga vuxna är homogen. Många unga vuxna lever i välmåga, en del gör inte det.

Inledning

När detta skrivs hösten 2021 har nästan 2 400 invånare i Västra Götaland avlidit som en direkt eller indirekt följd av Covid-19. Två av tre av dessa var över 80 år, en av tio under 70 år. Många andra har fått långvariga problem efter att ha haft covid-19. Pandemin har förutom detta haft effekter på livsvillkor och levnadssätt för de allra flesta i Västra Götaland. Denna rapport analyserar huvuddragen i dessa förändringar och deras effekter på välbefinnande och hälsa. Det är invånarnas egen bild av utvecklingen som presenteras. Data kommer från enkäten "Hälsa på lika villkor?" som genomförts sedan 2004. Resultaten här bygger på data från 2018, 2020 och 2021 där enkäten 2021 är en extra undersökning med syfte att få en uppfattning om pandemins påverkan. Folkhälsomyndigheten (FHM) står bakom undersökningen som normalt genomförs vartannat år. Västra Götalandsregionen deltar i undersökningarna generellt samt med extraurval och tilläggsfrågor.

Resultaten för Västra Götaland redovisas på fyra sätt. Denna rapport fokuserar på förändringarna mellan 2018 och 2021 och sammanfattar de viktigaste resultaten i textform inklusive ett appendix med ett antal figurer. För den som vill se mer av data och figurer finns en interaktiv rapport ([VGR Analys 2021:43](#)). Till den rapporten finns också en bilaga där svaren på de särskilda frågorna om pandemin år 2021 redovisas i detalj ([VGR Analys 2021:45](#)). För den som vill söka information själv finns det data för Västra Götaland från 2004 och framåt tillgängliga på VGR:s [hemsida](#). Ytterligare information finns i den nationella redovisningen från [FHM och i FHM:s statistikdatabas](#).

Resultaten bygger på svar från ett stort slumpmässigt urval av befolkningen i Västra Götaland. 30 000 invånare besvarade enkäten vardera 2018 och 2020 och 10 000 besvarade enkäten där även särskilda coronafrågor ingick 2021. Data har viktats efter ålder, kön, utbildning, bakgrund etcetera för att ge en så bra bild som möjligt av befolkningen som helhet. FHM har genomfört analyser som visar att resultaten är representativa. Frågeformulär, urvalsförfarande, vägning och kalibrering beskrivs i tekniska rapporter (länk). Denna rapport har tagits fram i samverkan mellan avdelning social hållbarhet, avdelning data och analys och enheten för samhällsanalys vid Västra Götalandsregionen. Ansvariga författare är Barbara Rubinstein (epidemiolog) och Tomas Ekberg (samhällsvetare).

Det allmänna hälsotillståndet och det psykiska välbefinnandet

Det allmänna hälsotillståndet har fortsatt utvecklats positivt under pandemin och då särskilt bland de äldre. För den yngre generationen går utvecklingen åt motsatt håll.

Det allmänna hälsotillståndet bland invånarna i Västra Götaland har fortsatt att utvecklas i positiv riktning de senaste tre åren och trots två år med pandemi. Resultatet är inte unikt för Västra Götaland.¹ Färre personliga kontakter för stora grupper och fokus på hälsa och renlighet har säkert bidragit. Drygt sju av tio invånare ser sin hälsa som bra eller mycket bra 2021. För den yngsta åldersgruppen gäller det knappt åtta av tio och för den äldsta sex av tio. Endast sex procent ser sin hälsa som dålig eller mycket dålig. Skillnaderna i utveckling mellan olika åldersgrupper är dock betydande. Den yngsta åldersgruppen (16 till 29 år) bedömer sin hälsa som sämre medan den äldsta (65 till 84 år) upplever en förbättring där nästan fem procentenheter fler anser att deras hälsa är god

¹ Se till exempel: Helliwel, Layard, Sachs (2021): World Happiness Report 2021

eller mycket god 2021 jämfört med 2018.² Andelen i den äldsta åldersgruppen som anser att deras hälsa är sämre är nu i nivå med de mellan 45 och 64 år.

Den självskattade hälsan är 2021 något bättre före män än för kvinnor, det är betydligt bättre för de med lång utbildning än för de med kort och i linje med detta också för de med hög inkomst jämfört med de som har lägre inkomst och/eller ekonomiska problem. De socioekonomiska skillnaderna består. Skillnaderna i självskattad hälsa mellan de som är födda i Sverige respektive utomlands är små. Utlandsfödda är en minst lika mångfacetterad grupp som de som är födda inom landet.

Små förändringar i psykiskt välbefinnande men både välbefinnande och psykisk hälsa har påverkats negativt. Unga har drabbats hårdast, har sämst psykisk hälsa och minst framtidstro.

Det psykiska välbefinnandet hos invånarna i Västra Götaland har totalt sett försämrats något under pandemin. Även här är utvecklingen för den yngsta åldersgruppen mer negativ och den samlade situation mer bekymmersam för de mellan 16 och 29 år. Knappt åtta av tio i åldersgruppen har bra psykiskt välbefinnande 2021 jämfört med nio av tio för de mellan 65 och 84 år.

Det psykiska välbefinnandet kan ses som den positiva delen av psykisk hälsa och väger samman frågor om samhörighet, meningsfullhet, framtidstro etcetera i ett index ([SWEMWBS](#)). För några av dessa frågor har invånarna påverkats något mer under pandemin. Betydligt färre har naturligt nog känt sig nära andra människor. Färre känner att de gjort något meningsfullt och för många, framför allt unga, har framtidstron minskat. De unga vuxna mellan 16 och 29 år är 2021 de som har minst tro på framtiden. Situationen är inte ny men skillnaderna ökar och är nu relativt stora. Knappt sju av tio i åldern 16 till 29 år ser positivt på framtiden jämfört med åtta av tio i åldern 45 till 64 år. Fler än en av tio av de unga vuxna har inte heller känt att de gjort något meningsfullt under 2021.

När det gäller den psykiska hälsan totalt sett finns givetvis också en negativ komponent. Det handlar om nedstämdhet, ångslan, oro, stress, rastlöshet etcetera. Även här har det skett en viss negativ förändring under pandemin. Andelen som anger att de känner ångslan, oro eller ångest har ökat något i hela befolkningen. En dryg tredjedel upplever lätta besvär och åtta procent svåra besvär. Bland de yngre är nivån fyra av tio respektive 15 procent. Det är även bland de yngre som fler känt sig mer stressade än tidigare. Att allt fler känt sig mer rastlösa efterhand som pandemin pågått vidimeras av en dramatisk ökning mellan 2020 och 2021. Åter är det den yngsta åldersgruppen som påverkats mest. Här anger en av fyra, dubbelt så många som i befolkningen som helhet, att de känt sig rastlösa hela eller mesta delen av tiden. Delar av den utveckling vi ser är förhoppningsvis och sannolikt en övergående effekt av pandemin.

Personliga och sociala relationer och aktiviteter

Dramatisk minskning av alla former av sociala aktiviteter särskilt bland de äldre. Hälften av de över 65 år deltog knappast i några "publika" sociala aktiviteter under pandemiåret 2020/21.

Att de sociala aktiviteterna minskat dramatiskt under pandemin kommer inte som någon överraskning. Det gäller allt från privata fester och släktträffar till studiecirklar, bio- och teaterbesök och offentliga sammankomster. Nivåerna har i många fall mer än halverats. För besök vid bio, teater,

² Se även Kivi, Hansson, Bjälkebring (2020): Up and about: Older adults' wellbeing during the COVID-19 pandemic in a Swedish longitudinal study. The Journals of Gerontology: Series B.

konstutställningar och muséer är minskningen som väntat särskilt stor. Samtidigt består mönstret där de med lång utbildning utnyttjar denna typ av kultur mer än andra grupper.

Andelen invånare som lever i vad som i facktermer benämns social isolering – vilket innebär att de inte gjort någon av drygt tiotalet möjliga aktiviteter – ökade från åtta till mer än 25 procent av befolkningen. Ökningen är störst bland de över 65 år där närmare hälften räknas in bland de socialt isolerade pandemiåret 2021. I den yngsta åldersgruppen – som ur många aspekter drabbats hårdast både när det gäller välbefinnande och hälsa under pandemin – har aktivitetsnivån minskat betydligt mindre. Att den yngre generationen fortsatt umgås i högre grad syns inte minst när det gäller förändringen av och andelen som varit på privat fest under året. Det är viktigt att skilja på denna typ av sociala aktiviteter och mer personliga kontakter där situationen för till exempel de över 65 utvecklats bättre. En möjlig slutsats som ligger väl i linje med forskning kring välbefinnande är att aktivitetsnivån i sig inte är avgörande utan snarare kvaliteten på de samlade sociala relationerna och hur dessa utvecklas.³ Om pandemin tar ny fart och många får uppleva fortsatt social isolering finns dock givetvis en betydande risk att både hälsa och de personliga relationerna påverkas mer.

Tilliten till andra och de personliga sociala relationerna i stort intakta under pandemin men många utlandsfödda och unga saknar tillit och många utlandsfödda har svaga personliga nätverk

Relationer på en mer privat och personlig nivå har alltså, till skillnad från det sociala livet i stort, inte påverkats särskilt mycket eller alls under pandemin. Bland äldre är det till och med något fler som har emotionellt stöd, dvs någon att dela känslor med och anförtra sig åt. För de mellan 16 och 29 år är utvecklingen även här något mer negativ och det är framför allt i denna åldersgrupp, bland män och särskilt bland de som är födda utomlands som fler – upp mot en av fem – inte har någon att anförtra sig åt. Bland utlandsfödda är också andelen som inte har möjlighet att få praktisk hjälp när de behöver det betydligt högre. Att det behövs insatser för att stärka samhörigheten mellan olika grupper i samhället förefaller givet. Data från SOM-institutet visar att samhörigheten mellan olika kulturer är betydligt lägre än mellan andra grupper i Västra Götaland.⁴

Även tilliten mellan invånarna är i stort sett oförändrad under pandemin. Bilden av sämre delaktighet bland yngre och utlandsfödda går igen även här. Drygt fyra av tio invånare i dessa grupper anser inte att man kan lita på de flesta människor. Bland de med lång utbildning och de över 65 år är motsvarande andel två av tio.⁵

Otryggheten är fortsatt hög, nästan hälften av alla kvinnor i Västra Götaland tvekar att gå ut men betydligt färre personer anger att de blivit utsatta för fysiskt våld under pandemin

Även om allt färre över åren säger sig ha utsatts för våld fortsätter känslan av otrygghet att öka något under 2021. 45 procent av alla kvinnor i Västra Götaland tvekar att gå ut ibland på grund av rädsla för att bli ofredade på något sätt. Bland unga kvinnor gäller det alarmerande sex av tio invånare. Män känner sig betydligt mindre otrygga. Andelen som faktiskt uppger att de utsatts för fysiskt våld har minskat något. Minskningen gäller i första hand för män och männens utsatthet för

³ För en överblick se Eid, Larsen (2008): The Science of Subjective Well-Being

⁴ SOM-Institutet vid Göteborgs universitet (2020): Ingen kommer undan kulturen, SOM rapport nr 75 s.16ff

⁵ Här skiljer sig siffrorna från de som normalt rapporteras då alternativen är ja eller nej. I till exempel SOM-institutets frågebatteri har denna fråga en graderad skala med fyra svarsalternativ. Det är då ca 10 procent av befolkningen som är så kallade låglitare.

fysiskt våld låg 2021 i nivå med kvinnornas. Någon ökning av våld i hemmet går heller inte att se i invånarnas svar. Totalt uppger en halv procent av befolkningen att de utsatts för våld i hemmet med en dubbelt så hög andel för kvinnor som för män. Det är också kvinnor och unga som i högre grad upplever att de blivit illa bemötta eller kränkta. Andelen som känner sig kränkta har minskat under pandemin och även om minskningen är relativt stor var det även under 2021 fler än en av fyra i åldern 16 till 29 år som uppgav att de känt att de blivit behandlade eller bemötta på ett sätt som gjort att de känt sig kränkta.

Fysisk aktivitet, kostvanor, övervikt och bruk av stimulantia

Stillasittandet har ökat och kostvanorna blivit sämre men fler har också varit fysiskt aktiva

Invånarnas levnadsvanor har givetvis en påverkan både på välbefinnandet och den psykiska och fysiska hälsan. Utvecklingen spretar men det går att urskilja några mönster. Andelen invånare som sitter stilla mer än tio timmar per dag har inte oväntat ökat relativt mycket från ca 20 till 25 procent av befolkningen under pandemin. Ökningen är störst bland unga och de med längre utbildning. Samtidigt har andelen som är fysiskt aktiva ökat något, inte minst i den äldre generationen. På en direkt fråga om hur ofta invånarna varit ute i parker och grönområden under pandemin finns en tendens till ökning bland medelålders och de med lång utbildning. Generellt är det dock oftast de äldre som befolkar våra parker och vår natur. Den äldsta åldersgruppen har inte heller förändrat sina kostvanor medan de försämrats något i övriga grupper. Färre äter frukt och grönsaker och konsumtionen av sötade drycker har ökat när fler tillbringat mer tid i hemmet.

Övervikt och fetma fortsätter att öka och gäller nu sex av tio invånare i åldern från 45 år och uppåt

Att fler har suttit mer och kostvanorna försämrats är sannolikt en bidragande orsak till att övervikt och fetma i befolkningen fortsatt öka under pandemin. Utvecklingen innebär ett givet problem för folkhälsan på sikt. Drygt 15 procent av befolkningen har ett BMI över 30 vilket är gränsen för fetma. I åldrarna över 45 år är det 20 procent. Ett BMI över 30 innebär för en man som är 180 cm lång en vikt på eller över 98 kg. För en kvinna på 170 cm motsvarar det en vikt på eller över 87 kg.⁶ Andelen med fetma är nu dubbelt så hög för de med kort utbildning (en av fem) jämfört för de med lång utbildning (en av tio). Här är det givetvis inte utbildningsnivån i sig som är det centrala utan det handlar om skilda levnadssätt och levnadsförhållanden i befolkningen inom dessa grupper. Drygt hälften av invånarna bedöms totalt sett vara överviktiga, vilket motsvaras av ett BMI över 25. I åldrarna över 45 och för de med kort utbildning gäller det sex av tio.

Att en av fem över 45 år upplever svåra smärtor i rörelseorganen är ett uppenbart problem för befolkningens hälsa. Här sker dock ingen ökning över tid. Närmare fyra av tio invånare lider av sömnsvårigheter varav knappt tio procent har svåra besvär. Något fler sover sämre nu än före pandemin och då främst yngre och de med lång utbildning.

Färre röker och fler snusar samtidigt som alkoholkonsumtionen fortsätter minska bland unga. Sju procent av de unga vuxna använder narkotiska preparat regelbundet

Trenden att färre röker och fler snusar fortsätter. Bland de under 45 år är det nu tre gånger vanligare att snusa än att röka. En av sju invånare bedöms dessutom fortsatt ha riskabla alkoholvanor. Bland

⁶ BMI beräknas genom att ta kroppsvikten i kilo och dela med längden i meter gånger längden i meter.

unga har det skett en snabb minskning över tid och alkoholkonsumtionen blir efterhand alltmer lika i de olika åldersgrupperna. De som är födda i andra länder konsumerar i genomsnitt betydligt mindre alkohol än de som är födda i Sverige. Både när det gäller att ha erfarenhet av/provat narkotiska preparat och för den andel av befolkningen som använder dessa mer regelbundet är förändringarna de senaste tre åren små. Att ha provat narkotika är betydligt vanligare bland män, invånare med lång utbildning och de i åldern 30 till 44 år med värden runt en av fem invånare. Regelbunden användning är vanligast i åldern 16 till 29 år och gäller cirka 7 procent av denna grupp.

Den ekonomiska situationen – ekonomisk sårbarhet

Mindre sårbar ekonomi för många men en tredjedel av de utlandsfödda saknar kontantmarginal och en högre andel utlandsfödda upplever sin position på arbetsmarknaden som osäker

Den minskade aktivitetsnivån i samhället är sannolikt en orsak till att fler än tidigare i Västra Götaland säger sig ha en kontantmarginal och att färre har haft problem med att klara sina löpande utgifter. Förbättringarna gäller särskilt i åldrarna upp till 45 år. Pandemins inledningsskede ledde till att en ökad andel, framför allt unga, blev oroliga för att förlora sina jobb. Sett över hela perioden är det dock främst invånare födda utomlands som upplevde en öka oro för utvecklingen på arbetsmarknaden. Närmare en av fyra utlandsfödda var oroliga för att förlora sitt jobb 2021 jämför med ca 13 procent i befolkningen som helhet. Oron ökade dock inte mellan 2020 och 2021 då det visade sig att arbetsmarknaden återhämtade sig relativt snabbt. Även när det gäller att sakna kontantmarginal på 12 000 kronor och att ha haft svårigheter att betala löpande räkningar är invånare som är födda i utlandet överrepresenterade. En av tre utlandsfödda saknar kontantmarginal. Dubbelt så hög andel som i befolkningen som helhet. Tjugo procent har haft problem med att klara löpande utgifter. Också detta nästan dubbelt så många som i befolkningen som helhet. Skillnaderna mellan invånare med olika lång utbildning är betydande liksom för invånare med olika inkomst.

Levnadsförhållanden för de som smittats av coronaviruset

Drygt en av tio har testat positivt för covid-19. För de med jobb inom vård, skola, omsorg och med serviceyrken och därmed bland utlandsfödda är nivåerna betydligt högre, bland äldre betydligt lägre.

De data vi presenterar i resterande delar kommer från den extra enkät som genomförts 2021 och som förutom de frågor som ställs vartannat år hade ett särskilt frågebatteri kring coronapandemin. Frågorna berör i huvudsak mer direkta konsekvenser av pandemin. Det gäller vilka som smittats, påverkan på arbetsmarknad och andra effekter för invånarna kopplade till covid-19-infektion. De betydligt allvarigare direkta konsekvenserna i de äldre delarna av befolkningen är väl kända och kartlagda. Närmare 2 400 personer i Västra Götaland hade avlidit med covid-infektion till och med augusti 2021. 90 procent av dessa var över 70 år, två av tre över 80 år. Om vi i stället ser på de konstaterat smittade blir mönstret ett annat. En jämförelse mellan faktiskt smittade och enkätdata visar dessutom på en god överensstämmelse.⁷ Elva procent av de drygt tio tusen som svarat på enkäten hade testat positivt. Andelen som testat positivt i officiell statistik vid samma tid var tio procent. Av cirka 190 000 konstaterat smittade invånare var andelen betydligt lägre i grupperna över 70 år. Även här stämmer data väl överens. Fem procent av de över 65 år anger själva att de varit konstaterat smittade. Det vidimerar att de äldre isolerat sig mer fysiskt.

⁷ Västra Götalandsregionen (2021): Smittskydd Västra Götaland, Veckorapport covid-19 vecka 34, s.5

Andelen smittade var således lägst bland invånare över 65 år och låg bland ensamboende. Den var högre bland de med serviceyrken, bland de mellan 30 och 44 år och bland de födda utomlands och boende i Göteborg. Det finns givetvis ett samband mellan dessa grupper. Andelen var också högre bland bisexuella och bland de med en mycket hög alkoholkonsumtion. De som nyligen använt hasch eller marijuana är också överrepresenterade bland de som smittats. Motsatsen finner vi inte oväntat bland de som isolerat sig mer.

För de med yrken inom vård, skola, omsorg men också för flera grupper inom service och handel har generellt mer än 15 procent testat positivt. I ett antal yrkesgrupper för personal inom lokalvård, hemtjänst och handel anger 20 procent att de varit smittade. De mest drabbade yrkesgrupperna har inte sällan en arbetskraft med kort till medellång utbildning i relativt unga år. Det är också här vi finner de allra högsta andelarna smittade. För kvinnor i åldern 30 till 44 år med kort utbildning har närmare tre av tio testat positivt för covid-19. Totalt har 25 procent av invånarna i Västra Götaland i åldern 30 till 44 år med kort utbildning testat positivt. Många utlandsfödda arbetar i de branscher som drabbats hårdast. Ett exempel är att drygt sex av tio i gruppen lokalvårdare och hemservicepersonal är födda utomlands. De yrkesgrupper som drabbats minst är dels företagare, dels de som arbetar i industri eller privat tjänstesektor som ingenjörer, ekonomer etcetera med lång utbildning. De senare är också den grupp där permitteringar varit vanligast. Smittan har sammantaget påverkat de som jobbar i offentlig tjänst mer (15 procent) än de som jobbar i privat sektor (11 procent) medan andelen smittade bland de som inte jobbar p.g.a. ålder eller andra skäl är lägre (7 procent).

En av fem invånare i Västra Götaland har varit orolig för att bli allvarligt sjuk. Varannan har känt oro för närstående. Äldre mest oroliga för den egna hälsan, yngre för närståendes hälsa.

En anledning till de lägre smittotalen i den äldsta befolkningen är givetvis att de generellt allvarligare konsekvenserna av covid-19 för gruppen inte undgått invånarna. Medan 20 procent i befolkningen som helhet var oroliga för att bli allvarligt sjuka gällde det 30 procent mellan 65 och 84 år och 10 procent i åldern 16 till 29 år. I förhållande till de bilder av sjukdomen som dominerat rapportering framstår detta som låga tal. Kvinnor var betydligt mer oroliga än män trots att påverkan av sjukdomen ofta varit mer allvarlig för män. Den starkt könsuppdelade arbetsmarknaden kan vara en orsak till detta i åldrar upp till 65 år. En högre andel med jobb inom handel och serviceyrken har varit oroliga. Samtidigt har oron för att någon närstående ska bli sjuk varit betydligt större än bekymren för den egna hälsan. Omtanken om andra är högst levande bland invånarna i Västra Götaland. Hälften av alla invånare har oroat sig för närstående och kvinnor och unga visar särskilt stark empati.

Hög känsla av ensamhet och isolering i samband med pandemin

Totalt sett har ensamhet och isolering drabbat en dryg femtedel av befolkningen som en direkt följd av pandemin. Det är kvinnor, unga och äldre samt födda utomlands som i något högre grad säger att de besvärats av att känna sig ensamma eller isolerade. Undantaget är de som bor ensamma, där en av tre upplevt ökade besvär och bisexuella som framstår som särskilt utsatt grupp. Att drygt sex av tio känt sig mer ensamma än vad de gjorde tidigare är inte förvånande och mönstret i befolkningen är i stort detsamma som ovan. Då frågorna berör pandemin mer direkt handlar de långsiktiga effekterna av denna ökade ofrivilliga ensamhet om i vilken mån vi nu är på väg in i ett mer normalt läge med ett öppet samhälle eller om det kommer fler bakslag under kommande år. Som vi konstaterat tidigare har varken det allmänna hälsotillståndet eller det psykiska välbefinnandet påverkats i någon större omfattning hittills om vi ser till befolkningen som helhet.

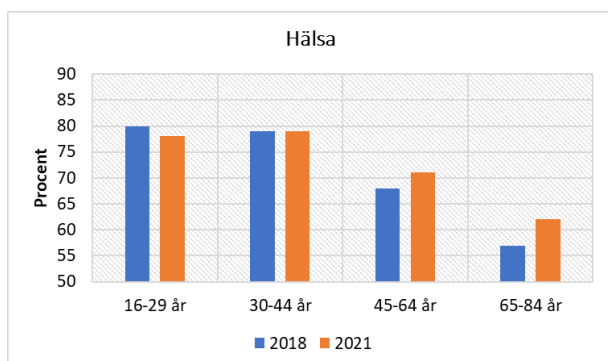
Precis som vid tidigare kriser på 2000-talet är det de med den svagaste positionen på arbetsmarknaden som drabbas hårdast. Unga i serviceyrken är den mest utsatta gruppen.

Den ökade arbetslösheten under pandemin har framför allt drabbat den yngre halvan av befolkningen. Åtta procent bland de i åldern 16 till 29 år säger sig ha blivit arbetslösa jämfört med drygt sex procent i hela den arbetsföra befolkningen. Det är de med de lägst betalda serviceyrkena som drabbats klart mest. I flera grupper här är det fler än tio procent som blivit arbetslösa, bland de som arbetar med kundservice var det hela 20 procent. Också för sjukskrivningar är det de i serviceyrken med lägre krav på utbildning som varit mest utsatta. Nivåerna här är ofta 15 till 20 procent medan de är cirka tio procent i arbetskraften som helhet. Medan arbetslöshet i första hand drabbat de med service- och handelsyrken utan krav på längre utbildning är situationen helt omvänd när det gäller permitteringar. De mest välutbildade grupperna har i betydligt större omfattning fått del av denna stödform. Åtta procent av de som hade arbete i pandemins inledning har varit permitterade. Bland de i åldern 30 till 44 år var andelen betydligt högre – 13 procent. Här finns en koppling till de med längre utbildning och kvalificerade yrken inom industri och tjänstesektorn där mellan 20 och 25 procent av ingenjörer, naturvetare, tekniker etcetera varit permitterade.

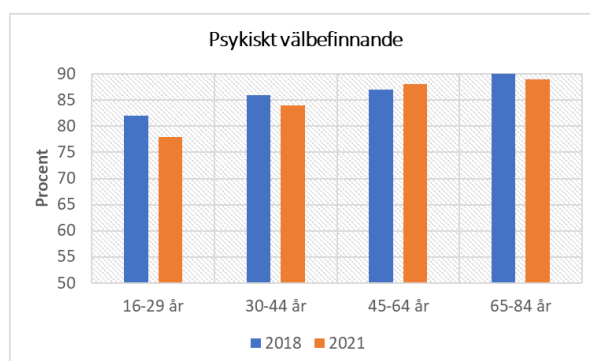
Levnadsvanor och livsvillkor för de drygt 10 procent av befolkningen som testat positivt för covid-19 skiljer sig 2021 totalt sett inte särskilt mycket från de som inte haft sjukdomen.

Det är väl känt att det finns ett antal invånare som drabbats hårt och länge men i genomsnitt bedömer de som haft covid-19 som grupp sitt allmänna hälsotillstånd och sitt psykiska välbefinnande som att det ligger på samma nivå som övriga invånares. De har också lika stark framtidstro, har minst lika ofta gjort meningsfulla saker och har känner lika stark samhörighet med andra. Deras ekonomi är heller inte sämre än genomsnittet. Med det sagt går det att se att en marginellt högre andel av de som säger att de varit konstaterat smittade – motsvarande ett antal tusen invånare och med reservation för att vi då arbetar med små underlag – säger att de känner sig trötta ofta, har huvudvärk, har värk och att de är nedstämda och att de känner sig ansträngda mest hela tiden. Det finns också mycket synliga effekter i form av mer omfattande sjukskrivning. Tre av tio av de som varit sjukskrivna mellan 8 och 30 dagar det senaste året har testat positivt.

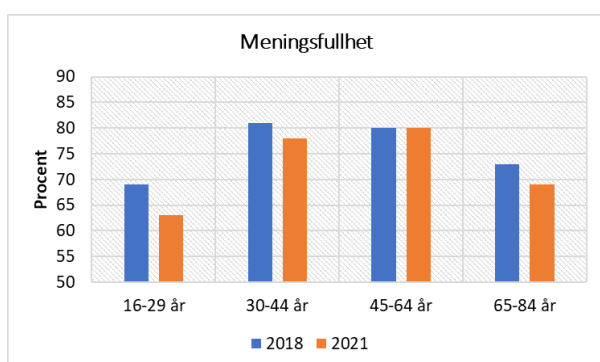
APPENDIX – Ett urval figurer – Se VGR Analys 2021:43 för en mer komplett uppsättning data

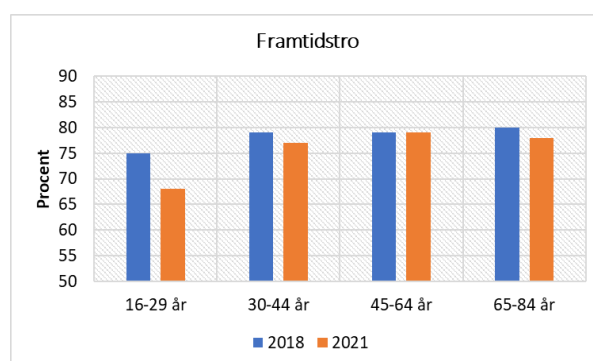
Andel som anger bra eller mycket bra allmänt hälsotillstånd

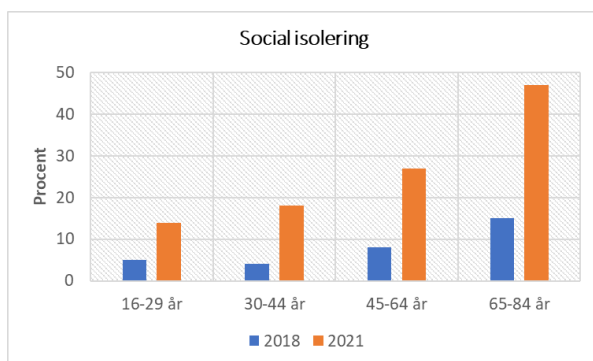
Andel med bra psykiskt välbefinnande enligt SWEMWBS

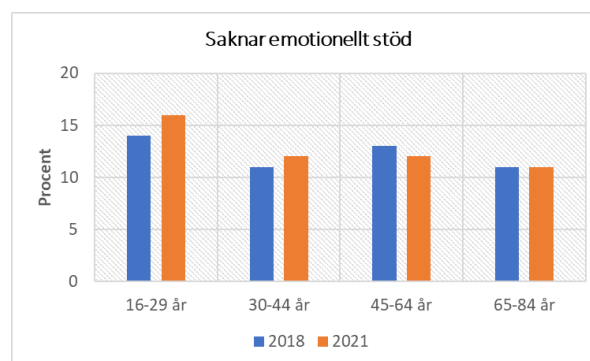
Andel som alltid eller oftast känt att de varit till nytta

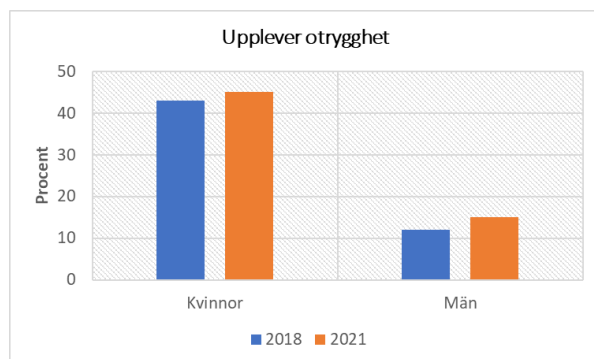
Andel som oftast eller alltid haft positiv syn på framtiden

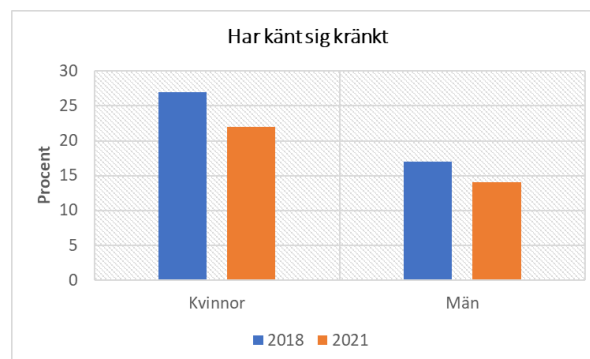
Andel som inte deltagit i någon av 13 aktiviteter

Har inte någon att dela känslor med eller anförtro sig åt

Tvekar att gå ut ibland/ofta då de känner sig otrygga

Illabemötta/behandlade – känner sig kränkta

Litteratur

Eid, Larsen (2008): The Science of Subjective Well-Being

Folkhälsomyndigheten (2019) Skolbarns hälsovanor i Sverige 2017/18

Folkhälsomyndigheten (2021) Ensamhet och hälsa under covid-19-pandemin hos personer över 70 år

Folkhälsomyndigheten (2021) Har covid-19-pandemin och smittskyddsåtgärderna påverkat gymnasieungdomars och universitets- och högskolestudenters hälsa och levnadsvanor?

Folkhälsomyndigheten (2021) Hur har folkhälsan påverkats av covid-19-pandemin? Samlad bedömning utifrån svensk empiri och internationell forskning under 2020

Folkhälsomyndigheten (2021) Ingen ökning av suicid i covid-19-pandemins tidiga skede, Faktablad

Folkhälsomyndigheten (2021) Små förändringar i psykisk hälsa under covid-19-pandemin i Sverige, Faktablad

Folkhälsomyndigheten (2021) Så påverkade covid-19-pandemin folkhälsan under 2020, Faktablad

Helliwel, Layard, Sachs (2021): World Happiness Report 2021

Kivi, Hansson, Bjälkebring (2020): Up and about: Older adults' wellbeing during the COVID-19 pandemic in a Swedish longitudinal study. The Journals of Gerontology: Series B.

OECD (2021): [Covid-19 and Well-being: Life in the Pandemic 2021](#) (Highlights)

OECD PISA 2018 Results (Volume III), What School Life Means for Students' Lives, Kapitel 11 Students' life satisfaction and meaning in life

SOM-institutet vid Göteborgs universitet (2021): Västsvenska SOM-undersökningen 2020, Uppföljning av Vision Västra Götaland, SOM-rapport nr 2021:28

SOM-Institutet vid Göteborgs universitet (2020): Ingen kommer undan kulturen, SOM rapport nr 75 s.16ff

SOM-Institutet vid Göteborgs universitet (2021): Presentation vid Regionfullmäktige Västra Götalandsregionen 2021-10-26 av resultat från 2020 års SOM-undersökning i Västra Götaland.

Västra Götalandsregionen (2021) Att leva länge och väl - Välbefinnande globalt och i Västra Götaland i pandemins spår VGR Analys 2021:20

Västra Götalandsregionen (2021) Hälsa på lika villkor? Med fokus på situationen för bisexuella, homosexuella och transpersoner i Västra Götaland

Västra Götalandsregionen (2021) Invånarna i Västra Götaland om sina liv och sin hälsa. Levnadsförhållanden, livsvillkor och levnadssätt 2004 – 2020, VGR Analys 2021:3

Västra Götalandsregionen (2021): Smittskydd Västra Götaland, Veckorapport covid-19 vecka 12, s.4

Västra Götalandsregionen (2021) Smittskydd Västra Götaland, Veckorapport covid-19 vecka 46, s.9